

КРИБ

КОНФЕДЕРАЦИЯ
НА РАБОТОДАТЕЛИТЕ
И ИНДУСТРИАЛЦИТЕ
В БЪЛГАРИЯ

ГЛАСЪТ НА БЪЛГАРСКИЯ БИЗНЕС

Препоръки за развитието на сектора на възобновяемите енергийни източници в България

София, 12 януари 2010 г.

СЪДЪРЖАНИЕ

I. УВОД

A. Встъпителна част

Б. Основни позиции /проблеми/

II. НЕОБХОДИМИ МЕРКИ

ПЪРВА ГРУПА МЕРКИ – Отсяване на спекулативните заявки

A. Отсяване на соларните проекти

Б. Отсяване на вятърните проекти

В. Продължаване на проектите, активни към настоящия момент

ВТОРА ГРУПА МЕРКИ - Стъпки на държавата за подкрепа на инвестициите във ВЕИ

A. Нормативни мерки

Б. Изработване на национална стратегия за ВЕИ до 2020г.

III. ЗАКЛЮЧЕНИЕ

A. Решение за разпределяне на дяловете ВЕИ

Б. Възможен потенциал и създаване на слънчеви и вятърни клъстери

I. УВОД

Развитие на Възобновяемите Енергийни Източници в България.

Конфедерацията на работодателите и индустриалците в България (КРИБ) за пореден път изразява безпокойството си от появилите се в публичното пространство съобщения за евентуалното налагане ако не на мораториум, то поне на серия от ограничителни мерки за изграждане на обекти за производство на електроенергия от възобновяеми енергийни източници (ВЕИ). Подобни послания създават несигурност в отрасъла и водят до отлив на значими местни и чуждестранни инвестиции. Най-вероятният резултат от евентуалното им прилагане би бил пренасочването им към други страни от региона. Инвестициите в зелена енергия се очертават като водещ инвестиционен поток за следващите 10 – 20 години. В период на излизане от кризата ВЕИ са един от основните двигатели на икономическия растеж. Поради благоприятното си географско положение и природни дадености, България има възможност да заеме съществено място на европейската карта на зелени инвестиции. Очакваме 3-4 милиарда евро инвестиции в сектора на ВЕИ в България през следващите 3 години. Затова смятаме, че държавата и бизнесът трябва съвместно да предприемат действия с цел България да усвои максимален дял от този инвестиционен поток чрез създаване на максимално предсказуема икономическа и регулаторна среда.

A. Встъпителна част

Развитието на ВЕИ е приоритетна мярка във всички страни-членки на ЕС. Използването им допринася за опазване на околната среда, енергийна независимост и устойчиво развитие. Националната цел на страната ни, потвърдена от Директива 2009/28/ЕО, е постигане на най-малко 16% дял на ВЕИ в брутното крайно потребление на енергия през 2020 година. Засега България изостава критично от графика на дейностите за изпълнение на тази задължителна национална цел. За евентуалното ѝ неизпълнение са предвидени глоби, комбинирани със задължение за внос от чужбина на „зелена енергия“ и прибавени разходи за пренос. Очакванията са размерът на глобите да е равен на цената на съкратените емисии на парникови газове от това нереализирано производство. Вносът на възобновяема енергия от други страни /например от свъхпроизведена „зелена енергия“ в друга страна-член на ЕС/ може да доведе и до повишаване на крайните цени на електроенергията на българския пазар и би представлявал косвена санкция.

България има спешна нужда от гъвкава енергийна стратегия до 2020 година. Неразделна част от нея трябва да бъде стратегията за развитие на ВЕИ. Тя трябва да се базира на реалистични допускания за потреблението на енергия и за количеството и качеството на енергийния микс (съотношението между количествата енергия, произведени от ТЕЦ, АЕЦ, както и от различните видове ВЕИ като вятърна, слънчева, геотермална, енергия от малки ВЕЦ, биомаса). В Националния план за действие за развитие на производството на енергия от ВЕИ до 2020 г., който страната ни трябва да разработи до 30 юни 2010 г., България ще трябва да разработи и „индикативна крива“ за периода от базовата 2005 г. до 2020 г. и на

основата на нея – индикативни цели за всеки 2 години. Изпълнението им ще се контролира от ЕС.

Даваме си ясна сметка, че е налице ограничен и скъп обществен ресурс, за който се състезават както отделните видове ВЕИ, така и различните проекти в рамките на даден вид от ВЕИ. Политиката за развитие на сектора на ВЕИ трябва да се фокусира както върху отделните видове възобновяема енергия, така и върху критериите за одобрение на проекти във всеки един отделен вид ВЕИ.

В момента цари хаос, защото няма ясно формулирана политика и стратегия за развитие на сектора на ВЕИ. Според нас е необходимо да се акцентира върху нова философия за развитието му, да се въведат строги и прозрачни правила, да се повишава ефективността му и да се стимулират иновациите чрез конкуренция по линия на въвеждането на квоти за присъединяване на мощности от ВЕИ към електропреносната и електроразпределителна мрежа. Изключително важно е да се формулира политика за развитието ѝ чрез определяне на трайна цена на присъединяване и идентифициране на източниците на финансиране. Конкуренцията при получаването на квоти както между отделните видове ВЕИ, така и между отделните проекти в даден вид ВЕИ, трябва да се извършва на базата на правила, които отчитат постоянното спадане на себестойността, цялостната икономическа полза и експортния потенциал на конкретния ВЕИ сектор. Това ще доведе до относително ясна оценка не само за публичните разходи, но и за обществените ползи от развитието на ВЕИ като увеличаване на БВП на България и разкриване на нови работни места.

Б. Основни позиции /дефиниране на текущите проблеми в сектора на ВЕИ/

В момента инвеститорите (както вътрешни, но най-вече външни) биват възпирани от високата степен на несигурност на бизнес средата за развитие на ВЕИ в България, която се дължи на следните причини:

- Липса на ясна стратегия на държавата за развитие на ВЕИ и излъчване на противоречиви сигнали от администрацията, включително и за евентуален мораториум върху инвестициите във ВЕИ;
- Неясни тарифи за изкупуване на енергията от ВЕИ (променливи компоненти в тарифата), което пречи на инвеститорите да направят реална преценка на възвръщаемостта на вложените от тях средства и възпира банките от финансиране на подобни проекти;
- Несигурност относно присъединяването на електроцентрали от ВЕИ към електропреносната и енергоразпределителната мрежа, както и липса на прозрачност и ясна стратегия за развитие на енергийната инфраструктура съобразно целите за развитие на ВЕИ. Макар и негласно, НЕК и ЕРП ефективно вече са наложили мораториум за присъединяване на нови ВЕИ от 3 месеца насам.

За да може България да привлече в максимална възможна степен инвестиции във ВЕИ е необходимо:

- да има ясна стратегия за развитието на сектора, разработена и приета от всички заинтересовани страни – правителство, бизнес, екологични организации. Необходима е държавна администрация, която да отговаря

- ясно и еднозначно на въпросите кога, колко и какви мощности ще има България, и къде са регионите, където се очаква те да бъдат разположени;
- Да са ясни тарифите за изкупуване и ценообразуване, за да могат финансиращите институции и инвеститорите да оценят своите рискове;
- НЕК/ЕСО, МИЕТ и ЕРП да създадат необходимите условия за тези инвестиции, разработвайки ясна стратегия за адекватно развитие на енергийната инфраструктура в България.

Това е логичният начин, реализацията на който, обаче, е въпрос на време, което нямаме. Държавата не може да си позволи блокиране на инвестициите, особено в условията на глобална икономическа криза. От друга страна сме свидетели на огромен интерес, за съжаление в голямата си част спекулативен, който блокира процеса.

Предлагаме няколко прости практически мерки в две направления, с които смятаме че е възможно инвестиционният процес във ВЕИ да бъде въведен в нормални граници, без да се спира или ограничава.

II. НЕОБХОДИМИ МЕРКИ

ПЪРВА ГРУПА МЕРКИ: Отсяване на спекулативните заявки /намаляване на заявките за присъединяване на потенциални обекти към мрежата:

Проблем – Твърде много заявени инвестиционни намерения.

В момента сме свидетели на огромно / и нереално/ за мащабите на България количество заявки за изграждане на соларни и вятърни мощности /по различни източници между 9000-12000 MW/. За България реализирането на подобен обем ВЕИ би довело до сериозни дисбаланси в енергийната система и в тарифите и до необходимост от огромни инвестиции в енергийната инфраструктура, които са необосновани. Това е напълно неприемливо, както за държавата, така и за НЕК и ЕРП. Поради това от три месеца сме свидетели на негласен мораториум от страна на ЕРП и НЕК. Големият обем заявки на практика блокира инвестиционния процес и пречи на бизнеса, доколкото се блокира и осъществяването на реални инвестиции. Голяма част от заявените инвестиционни намерения са чисто спекулативни, като особено в областта на соларните инсталации повечето „проекти“ са всъщност опити за продажба на недвижими имоти.

Смятаме, че с прилагане на мерките по-долу, заявените проекти ще се „свият“ до около 1000 MW инсталирани мощности за вятърни централи и 1000 MW за фотоволтаични проекти. В настоящия материал не коментираме водните мощности, тъй като няма публична информация за тях.

А. Отсяване на соларните проекти.

За соларните проекти инвестицията в подготвителната фаза е малка. Това обуславя и по-високия процент спекулативни проекти, тъй като изготвянето им е лесно и очакваната реализация е бърза. С оглед на всичко това, повечето проекти за фотоволтаични инсталации се разработват до етап „виза за проектиране“ и се предлагат за продажба, а само малка част продължава с етапа на проектиране и изпълнение.

Решение:

1. Въвеждане на изискване за заплащане на авансова гаранционна вноска по цената за заявен капацитет или „запазване на мощност“ от НЕК/ЕРП, като предварително условие за продължаване на процедурата, която в последствие да се приспада от цената за присъединяване. По този начин от една страна ще се отсеят чистите спекуланти и ефективните заявления рязко ще се редуцират, а от друга страна този ресурс ще се използва от ЕРП и НЕК за по-скорошно обновяване на енергийните съоръжения и усилване на мрежата, така че в момента на инвестициите във ВЕИ и съответния мрежов оператор да има техническа готовност за присъединяване. Това предполага унифициране на процедурите по присъединяване на отделните ЕРП и НЕК, вероятно с наредба.

2. Въвеждане на срок на валидност на писмените становища за присъединяване – например 6 месеца за слънчевите централи.

3. Заплащане на авансова вноска трябва да се въведе и за вече съществуващи проекти, които да получат гратисен период от 3 месеца за внасянето ѝ, като при невнасяне в този срок да губят резервираната от тях мощност. Всички нови проекти следва да внесат аванс по цената за „запазване на мощност“ при подаване на предварително инвестиционно намерение пред НЕК/ЕРП.

4. Съществуващите проекти със заявени намерения и заявена мощност преди повече от една година, които не са получили разрешение за строеж, да се анулират.

5. Да се анулират заявките на проекти, които нямат осигурено /като собственост или дългосрочна аренда/ необходимото количество земи /25 декара за 1 MWp/.

Проблем: индустриализира се голямо количество плодородна земя

Проблемът е спорен, доколкото дори при изграждане на всички заявени мощности, което е нереално, земята, която ще се използва, ще бъде в размер на около 120 хил. декара, което би било 0.4% от земеделската земя в страната. Допълнителен довод от екологичните организации е това, че по-високите /по-лоши/ категории земя представляват пустеещи и планински земи и насочването на инвестиции там би имало по-тежки последици за биоразнообразието. Въпреки това, по-долу сме изброили мерки за ограничаване на индустриализацията на земеделска земя.

За да се постигне оптимален ефект, трябва да се отчита спецификата на двата вида инвестиции, за които има заявен прекомерно голям интерес и към тях да се прилага диференциран подход.

Решение:

1. Под определена категория земя не се преотрежда изобщо – от I до III-та категория.
2. Приоритет да има изграждането на ВЕИ инсталации върху индустриални зони и замърсени терени, както и изоставени военни обекти. Проекти върху такива терени да се освобождават от авансова такса и да се разглеждат с предимство в ДКЕВР, РИОСВ и съответно ЕРП/НЕК при наличие на ограничение за присъединяване. Едва след това да се издават разрешителни за изграждане на проекти върху земеделски земи от IV категория нагоре.

Б. Отсяване на вятърните проекти.

Проблем: Основната маса проекти са на ниво идея.

Проектирането на един вятърен парк е различно от това при соларните централи. За да се започне реализация на проект, е необходимо измерване на вятъра поне 1 година (само инвестицията за една измервателна мачта е над 20 хил. евро, а за проекти над 10 ветрогенератора обикновено се ползват 2 – 5 мачти). Правенето на подобен проект отнема от 2 до 3 години и ангажира значителни средства. Използваната земя е значително по-малко от тази за фотоволтаичните инсталации – не повече от 0.5 дка /MW. Повечето проекти са със значителен обем и голяма част от тях са получили сертификат за инвеститор клас А. С оглед на всички тези особености, проектите за вятърни паркове са или на ниво идея (основната маса проекти), или в напреднала фаза. Във връзка с това, предлагаме следните мерки за отсяване на проектите:

Решение:

1. Запазване на мощност да се позволява след представяне на измервания, доказващи ветроенергийния потенциал, със срок на мерене поне 1 година.
2. Заявките за мощност от проекти, които не могат да представят данни за мерене на вятъра да бъдат анулирани.
3. Както и при фотоволтаичните централи, въвеждане на изискване за заплащане на авансова гаранционна вноска по цената за заявен капацитет или „запазване на мощност“ от НЕК/ЕРП, като предварително условие за продължаване на процедурата, която в последствие да се приспада от цената за присъединяване.

В. Продължаване на проектите, активни към настоящия момент.

С прилагането на мерките по-горе, голяма част от заявените проекти ще отпаднат. По наша оценка ще останат активни не повече от 10 – 15% от подадените до момента инвестиционни намерения.

Проектите, които вече имат определени разрешения – ОВОС, виза за проектиране, разрешение за строеж, не трябва да бъдат предмет на ограничения. Там вече е вложен съществен ресурс, земята за тях е отдавна преотредена и извадена от земеделските земи и спирането им би имало тежки икономически последици за инвеститорите и би влошило и без това не особено добрия имидж на България като инвестиционна дестинация.

Едновременно с отсяването на подадените проекти, в много кратки срокове да се създаде публичен регистър на проектите за ВЕИ към ДКЕВР, в който да се съдържат типът и размерът на инсталацията, регионът, в който е разположена /на ниво община/, етапът на реализация на проекта и сроковете на валидност на разрешенията му.

ВТОРА ГРУПА МЕРКИ: Държавна подкрепа на инвестициите във ВЕИ.

А. Нормативни мерки.

Проблем - предвидимост на тарифата

Решение:

1.Тарифата за изкупуване на електричество, генерирано от ВЕИ трябва да се фиксира за целия период на проекта към момента на присъединяване.

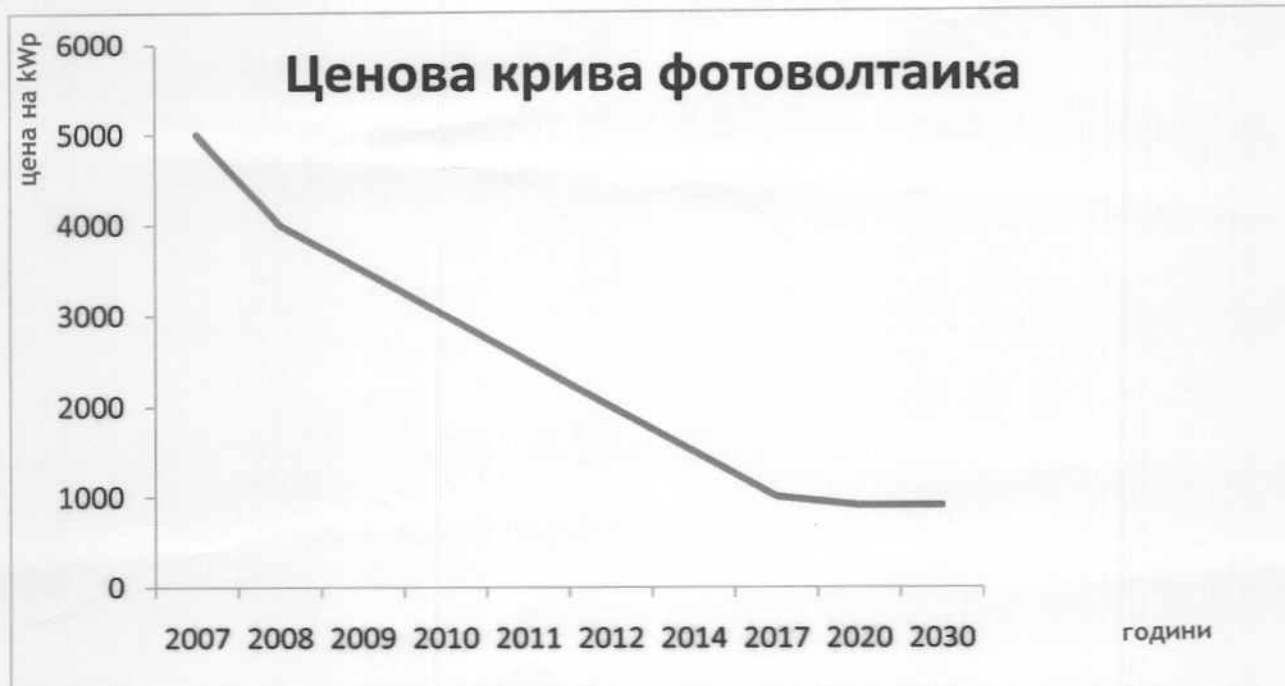
2.Въвеждане на диверсификация на тарифата за земни, покривни, фасадни инсталации, както и отделна (различна) преференция за домакинства и фирми, които инсталират соларни инсталации за собствени нужди. Широкото навлизане на подобен тип малки инсталации е особено полезно, тъй като не товари мрежата (инсталациите са много разпръснати териториално, консумацията е при производителя) и намалява дневното потребление на електроенергия. За подобни инсталации следва да се разработят и прилагат облекчени административни процедури, като например уведомителен режим (каквато е практиката в Германия).

Проблем - много скъп ток

Решение:

1.Ако се запази разходоопределящият принцип за определяне на тарифата за изкупуване на енергия от ВЕИ и тенденцията за намаляване на цените за изграждане на централи, този проблем ще се регулира с текущи намаления на тарифите за изграждане на бъдещи централи. Тенденцията трябва да бъде следната: стимулирайки иновациите и вземайки предвид очакваното поскъпване на електроенергията на вътрешния пазар, да се постигне grid parity за 5-10 години. Подобна трябва да бъде логиката и при вятърната енергия.

Проблем - развитието на енергийната инфраструктура и опции за финансиране

Решение:

1. Развитието на инфраструктурата да започне да се осъществява в светлината на съвременните концепции за т.нар. „енергиен Интернет“ smart grid /интелигентна мрежа/. Това предполага развитие на децентрализирано производство на енергия, включително и в самите домакинства или малки и средни компании, максимално близо до мястото на потребление чрез малки фотоволтаични и когенерационни инсталации, термични котли на биомаса и малки ветрогенератори вместо инвестиции в скъпи и сложни преносни съоръжения за високо напрежение. Приложението на интелигентните мрежи води до подобряване на сигурността на енергийните доставки, свеждайки до минимум вероятността от срывове и прекъсвания на електрозахранването. В тази връзка, част от цялостната политика на държавата трябва да бъде оценката на потенциала за насърчаване на инвестиции във ВЕИ и специално биомаса и соларни инсталации в землищата на по-малките населени места, вместо за скъпи преносни съоръжения за захранване на тези селища с електричество. За финансирането на подобен подход може да се използват средствата по Националната програма за развитие на селските райони и други програми.

2. Да се използват следните източници на финансиране за развитието на мрежата освен приходите от заплащане на цената за запазване на мощност – НЕК /като част от националната енергийна стратегия/, ЕРП /за по-малките проекти/, частните инвеститори във ВЕИ, европейските фондове след 2013 г., фонд „Енергийна ефективност“, Международен фонд „Козлодуй“ или комбинация от изброените по-горе източници на финансиране.

3. Част от квотата на държавата от емисии въглероден диоксид да се апортира във фонд „Енергийна ефективност“, и да се използват за ВЕИ и инфраструктура. Това е важна съставна част от провеждането на политика за насърчаване на ВЕИ, базирана на карбоновия отпечатък – третиране с предимство на големи индустриални замърсители, които чрез изграждане на ВЕИ-проекти си балансират емисионната верига.

4. Използване на възможностите, които предлага Директива 2009/28/ЕО за развитие на сектора на ВЕИ като участие в съвместни проекти с други страни-членки на ЕС и трети страни и съвместни схеми за подпомагане на използването на енергия от ВЕИ, които биха могли да бъдат реализирани от две или повече страни-членки на ЕС на територията на България.

Проблем - липса на политика за териториално разпределение на различните ВЕИ.

Решение:

1. Да се облекчат максимално процедурите за изграждане на соларни инсталации на покривни пространства, фасади и околни урбанизирани пространства на и около битови и промишлени постройки. В тези случаи разходите за присъединяване и развитие на мрежата на практика не съществуват или са минимални. Енергията се произвежда на мястото на потреблението и се избягват загуби от транспорт. При соларната енергия кривата на производство копира кривата на потреблението и достигането на grid parity /паритет на мрежата/ е възможно в значително по-кратък срок.

2. Допълнително насърчаване на потреблението на енергия от ВЕИ за собствени нужди – в домакинствата, в малки и средни предприятия, чрез инсталации на покривни пространства, фасади чрез: преференциално финансиране и/или данъчни облекчения за лицата, ползващи енергия от ВЕИ. Това насърчаване е от изключително значение, защото на практика без допълнителни разходи или с минимални разходи за обществото, ще се подпомогне изпълнението не само на целта за увеличаване на потреблението на зелена енергия, но и на другите две задължителни цели, а именно: намаляване на въглеродните емисии и повишаване на енергийната ефективност. Необходимо при соларните централи е ясно да се дефинира и да се разграничи производството на електроенергия за собствени нужди от производството ѝ с цел продажба. Потенциалът на производството на енергия от ВЕИ за собствени нужди е изключително голям и дава възможност да се облекчи мрежата в периоди на най-голямо натоварване.

Б. Изработване на национална стратегия за ВЕИ до 2020г.

Подобна стратегия следва да се разработи на базата на широка дискусия и консенсус по основните въпроси между заинтересованите страни – държавата, НЕК/ЕСО/ЕРП, бизнеса и екологичните организации. Необходимо е да се следват ясно дефинирани критерии, да се отчитат всички аспекти и цялостните разходи на всички участници в процеса на реализацията на проекти във ВЕИ, така че заложените цели да се изпълняват възможно най-ефективно – с минимални крайни разходи за обществото/потребителите. Стратегията трябва да се разработи в изключително кратки срокове и да дава отговор на поне следните въпроси:

- Какви са очакваните инсталирани мощности ВЕИ по видове енергия ?

- Какво е очакваното потребление на електроенергия, генерирана от ВЕИ ?
- Ясна прогноза и формула за прилаганите тарифи.
- Определяне на региони, в които приоритетно да се стимулира инвестирането във ВЕИ – региони с висок ветрови потенциал, райони с висока концентрация на конвенционални мощности, райони с висока гъстота на потребители, райони с неблагоприятни условия за земеделие – наличие на замърсени почви, хвостохранилища, пустеещи и планински земи, и др.
- Развитие на инфраструктурата на сектора на ВЕИ и дефиниране на източниците за нейното финансиране.
- Цялостно съобразяване на инвестициите във ВЕИ с мрежата „Натура 2000“.
- Възможности и разходи за развитие на мрежите за присъединяване на ВЕИ.

III. ЗАКЛЮЧЕНИЕ

А. Решение за разпределяне на дяловете ВЕИ

Освен количествената цел 16 % от крайното енергийно потребление от ВЕИ в общия микс, трябва да се вземе предвид какъв е икономическият ефект от различните видове ВЕИ - каква част от добавената стойност остава в страната, колко нови работни места се разкриват, да се търсят и отчитат възможностите за ефективно изпълнение на трите политически цели 20-20-20 за Европа (до 2020 г. 20% намаление на емисиите парникови газове, 20-процентен дял на ВЕИ от крайно енергийно потребление и 20% икономии в бъдещото енергопотребление) с минимални разходи. От значителна важност са проектите, свързани с производство на енергия от битови, индустриални и земеделски отпадъци.

Б. Възможен потенциал и създаване на слънчеви и вятърни клъстери

България може да бъде лидер на Югоизточна Европа в областта на ВЕИ, но за целта трябва да се стимулира създаването на слънчеви и вятърни клъстери, съответно в Силистра и в района на Варна. Това вече е в процес на реализация – например в района на Силистра има завод за слънчеви панели, производители на стъкло, фабрики за обработка на стъкло, инженерингови фирми, компании за обработка на метални елементи, а в района на Варна има инженерингови фирми и специализирани строителни компании.

Определяйки очакваните дялове на различните ВЕИ, трябва да се оцени и техния експортен потенциал - България ще служи само като отправна точка за създаване на капацитет и натрупване на ноу-хау, а потенциалът на регионалния пазар е огромен.